

Klass: Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Hymenoptera (steklar), **Familj:** Siricidae (vedsteklar), **Släkte:** *Xeris*, **Art:** *Xeris spectrum* - snyltvedstekel (Linnaeus, 1758) **Synonymer:** *Ichneumon spectrum* Linnaeus, 1758

Kännetecken

Snyltvedstekel är en påfallande slank vedstekel med cylindriskt jämntjock kropp utan midja. Halsskölden (pronotum) är bred och framdragen som en krage. Färgen är mattsvart med en gulvit längsstrimma på var sida av mellankroppens främre del samt ljusa teckningar på bakhuvudets sidor. Benen är brunröda. Honans äggklämningsrör är betydligt längre än hos de andra vedstekelarterna och kan vara av nästan samma längd som kroppen. Honorna påminner således om några av de parasitsteklar som lever på de stora vedstekel-arterna av släktena *Sirex* och *Urocerus* och som ofta ses lägga ägg i samma trädstammar. Kroppslängden kan variera avsevärt, men närmar sig i regel 35 mm hos honan, hanen är i regel cirka 10 mm kortare.

Utbredning och status

Arten är utbredd över en stor del av Syd- och Mellansverige, men har få kända aktuella lokaler. Fynduppgifter saknas från norra Norrland, Öland och Gotland. Aktuella observationer finns rapporterade från Skåne, Småland, Uppland, Västmanland och Dalarna. Det undanskymda levnadssättet och likheten med parasitsteklar gör att arten sannolikt är förbisedd och troligen betydligt mer frekvent än vad de sparsamma fynden antyder. Den har även påträffats i våra nordiska grannländer. Utbredningen sträcker sig i övrigt från Irland till centrala delen av europeiska Ryssland med sydgräns genom Frankrike, Italien, norra Balkan och Bulgarien.

Ekologi

Angrepp har framför allt påträffats i gran *Picea abies* och i mindre utsträckning i tall *Pinus sylvestris*, samt i en rad olika exotiska tall-, gran- och ädelgranarter *Abies* ssp. Snyltvedstekeln påträffas lite tidigare under sommaren än övriga barrträdslevande vedsteklar, redan i slutet av juni till början av juli. Parningsflykten sker på förmiddagen då hanarna kan ses patrullera längs solbelysta trädstammar av olika slag. Äggklämningsröret sker på eftermiddag eller i skymningen. Flera honor kan ibland ses sitta på den nedersta metern av stammen på stående skadade barrträd, ivrigt sysselsatta med äggklämning. Särskilt mekaniska skador eller blixtskador tycks vara särskilt attraktiva för äggklämning. Honan placerar äggen ett par cm in i veden genom att borra in sitt långa äggklämningsrör. Hon drar inte ut hela äggklämningsröret ur veden när ett ägg har lagts i ett borrhål, utan gör ett antal sidoborrhål där ytterligare ägg deponeras. Trots att larverna livnär sig av vednedbrytande svampar, planterar inte snyltvedstekeln in svampsporer eller hyfer i samband med äggklämningsröret som andra vedsteklar gör. Den måste istället söka sig till stamdelar som redan har äggbelagts av andra vedstekelarter. Larvgångarna, som kan bli över en meter långa, slingrar fram på olika djup i veden och kan t.o.m. gå in i kärnveden och löpa parallellt med ytveden. Larverna fyller gångarna bakom sig med ett ljust fint gnagmjöl som de packar mycket tätt. Detta gör att gångarna kan vara svåra att se om man sågar itu en angripen stock eller klyver det angripna virket. Larvutvecklingen anses ta två år i anspråk. Larvgångar och kläckhål är runda i tvärsnitt och 3–4 mm breda. Hanarna är alltid mindre än honorna och efterlämnar därför smalare gångar och mindre kläckhål. I slutet av larvgången sker förpuppningen på fler cm djup i veden.

Hot

Den måttliga tillgången på döda stående granar som tillåts stå kvar under flera år är förmodligen en begränsande faktor för arten. Arten gynnas kraftigt genom angrepp av åttatandad barkborre *Ips typographus* och alla skogsskyddsåtgärder som är riktade mot barkborren utgör också ett hot mot snyltvedstekeln. Genom den utbredda rädslan för angrepp av barkborrar är viljan att spara äldre granbestånd som passar snyltvedstekeln mycket låg.

Åtgärder

Granar som tidigare är dödade av barkborrar kan sparas utan risk för framtida skogsskador och bör generellt lämnas kvar inne i bestånden. Arten ynglar också gärna i barkskadade levande granar varför även sådana bör sparas. Högstubbar av gran som ställs kvar på hyggen har däremot ingen dokumenterad positiv effekt på denna art.

Litteratur

Kjellander, E. 1945. De svenska arterna av familjerna Xiphydriidae, Siricidae och Oryssidae (Hym.). *Opusc. ent.* 10(1–2): 1–15.

Lindmark, H. 2006. "Dolda" vedsteklar (3). *Inocellia* 23(2): 27–34.

Viitasaari, M. 1984. *Sahapistiäiset 3, Siricoidea, Orussoidea ja Cephoidea*. Helsingin yliopisto. Maatalous- ja metsäeläintieteen laitos.

Författare

Björn Cederberg & Bengt Ehnström 2002. Rev. Björn Cederberg 2007.